

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศจะต้องเริ่มที่ชุมชนในชนบท ซึ่งเป็นเศรษฐกิจพื้นฐานของประเทศ อันเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับมหภาค จุดสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน คือ ยึดชุมชนเป็นหลัก ประชาชนต้องสามัคคี ร่วมมือกัน ช่วยเหลือกัน พึ่งตนเอง และสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นเสมือนทุนทางสังคม ธุรกิจชุมชนจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทุกระดับทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ จะต้องให้ความร่วมมือโดยกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะต้องเริ่มต้นจากการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา ร่วมคิด ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ยุทธวิธี แนวทางและการนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย

ธุรกิจชุมชนเป็นนโยบายการดำเนินงาน เพื่อลดความยากจนและนำไปสู่การจ้างงาน สร้างรายได้ ลดค่าใช้จ่ายให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายนำไปสู่การพอมีพอกิน สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี ธุรกิจชุมชนมีความสำคัญและมีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ธุรกิจชุมชนเป็นทางเลือกของชาวบ้านในการผลิตเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน จนกระทั่งพัฒนามาเป็นการผลิตที่อิงระบบตลาด มีการรวมกลุ่มกันทำโดยอาศัยปัจจัยของแต่ละคนในกลุ่มรวมกัน ธุรกิจชุมชนแบ่งตามลักษณะพื้นฐานการพัฒนา ได้แก่ ธุรกิจชุมชนที่เกิดจากการรวมกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มหัตถกรรม และกลุ่มเกษตรกรรม ซึ่งธุรกิจชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ช่วยให้เกิดการสร้างงาน การลงทุน การหมุนเวียนของเงินทุนภายในประเทศ ธุรกิจชุมชนมีการบริหารงานที่อิสระ ใช้เงินลงทุนไม่มากนักในระยะเริ่มต้น เน้นการสร้างงานในชุมชนให้เพิ่มมากขึ้นเป็นหลัก และสามารถบริหารงานได้คล่องตัว จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้บุคคลทั่วไปที่ต้องการประกอบอาชีพอิสระสนใจศึกษาแนวทางประกอบอาชีพธุรกิจชุมชนเพิ่มขึ้น

ผ้าเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยที่บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของวัฒนธรรมประจำชาติและความคิดสร้างสรรค์ของคนในชาติในการรู้จักทำเครื่องนุ่งห่มและผลิตภัณฑ์ใช้สอยในชีวิตประจำวันของคนไทยที่รู้จักการทอผ้ามาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ผ้าไทยมีหลายรูปแบบ

และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นในแต่ละภูมิภาค ซึ่งมีวิวัฒนาการความเป็นมาหลายยุคหลายสมัย ปัจจุบันการทอผ้าพื้นบ้านของไทยมีกระจายไปทั่วเกือบทุกภาค แต่ที่มีมากได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ รูปแบบของผ้าจะแตกต่างกันไปตามคตินิยม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีของเชื้อชาติและกลุ่มชน เช่น กลุ่มชนพื้นเมืองล้านนาทางภาคเหนือนิยมทอผ้าฝ้ายและผ้าไหมที่มีลวดลายด้วยวิธีการยกและจกเป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้าเป็นกลุ่มคนไทยเชื้อสายไทคัง ไทพวน ไทยวน และลาวอีสานนิยมทอผ้าด้วยวิธีจกและมัดหมี่ คนพื้นเมืองในภาคใต้นิยมทอผ้ายก เป็นต้น

กลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุดรดิศต์นอกจากชนพื้นเมืองแล้วยังมีชาวไทยวน ซึ่งอพยพมาจากเชียงแสน ในสมัยอยุธยาชาวไทยวนที่อพยพมานั้นแบ่งออกเป็น 2 พวก พวกหนึ่งตั้งหลักแหล่งที่อำเภอถ้ำเสือ อีกพวกหนึ่งไปอยู่ที่หมู่บ้านน้ำอ่าง อำเภอรัตน จากการทำมีการอพยพโยกย้ายทำให้มีการนำเอาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และการดำรงชีวิตต่าง ๆ เข้ามา การทอผ้าจึงเป็นวัฒนธรรมที่ถูกนำเข้ามาด้วย ผ้าทอของอุดรดิศต์มีทั้งผ้าฝ้าย และผ้าไหม ลักษณะการทอผ้าของจังหวัดอุดรดิศต์มีทั้งตีนจก จิด และมัดหมี่ ด้วยเหตุที่ในอดีตอันยาวนานมีประชาชนอพยพมาจากที่ต่าง ๆ จึงนำหัตถกรรมผ้าทอพื้นเมืองของตนเองมาใช้สอย ต่อมาเกิดการผสมผสานลวดลายของผ้าขึ้นมาใหม่

ผ้าทอนั้นเป็นหนึ่งในประเภทผลิตภัณฑ์โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ 5 ประเภท คือ อาหาร เครื่องดื่ม ผ้าและเครื่องแต่งกาย ของใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึก สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร การทอผ้าในจังหวัดอุดรดิศต์นั้นมียุคทอผ้าจำนวนมากหลายกลุ่ม ทำให้เกิดการแข่งขันและเกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อจัดระดับผลิตภัณฑ์ตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (1 – 5 ดาว) ดังตารางที่ 1.1 มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 3 ด้าน คือ หลักเกณฑ์ด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชน หลักเกณฑ์ด้านความเป็นไปได้ทางการตลาด และหลักเกณฑ์ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์

ตารางที่ 1.1 ยอดขายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดอุดรดิตถ์ แยกตามประเภทผลิตภัณฑ์
ณ เดือนธันวาคม 2553

หน่วย : บาท

อำเภอ	อาหาร	เครื่องดื่ม	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	ของใช้ฯ	สมุนไพร
เมืองอุดรดิตถ์	9,200,000	5,890,300	8,300,000	9,709,000	4,450,000
ดัลลัด	472,000	-	976,000	52,000	36,000
ตรอน	112,500	-	213,400	1,500	7,000
พิชัย	180,000	-	128,705	77,060	80,200
ทองแสนขัน	72,000	182,000	45,000	906,000	-
ท่าปลา	82,000	155,000	22,000	52,000	-
น้ำปาด	6,200,000	-	270,000	30,000	-
ฟากท่า	85,000	25,000	1,530,000	55,000	-
บ้านโคก	-	180,000	630,000	21,000	-
รวม	17,141,500	6,432,300	12,115,105	10,903,560	4,573,200

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุดรดิตถ์

การที่จังหวัดอุดรดิตถ์มีการทอผ้าที่หลากหลายจึงเป็นแรงจูงใจให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อผลิตผ้าทอจำนวนหลายกลุ่ม ประกอบกับการส่งเสริมจากภาครัฐให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพ เมื่อมีกลุ่มผ้าทอหลายกลุ่มบางกลุ่มก็ประสบความสำเร็จ บางกลุ่มก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ 1)กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอเมื่อผลิตแล้วแต่ไม่สามารถหาตลาดได้ ขายได้แต่เฉพาะในท้องถิ่นเท่านั้น 2) การดำเนินงานของกลุ่มไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิต การจัดจำหน่าย การบริหารจัดการ ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควรเนื่องจากดำเนินงานในแบบกลุ่มชาวบ้าน จึงยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ดีในการประกอบธุรกิจ เมื่อมีกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอเป็นจำนวนมากก็ทำให้เกิดปัญหาสินค้าล้นตลาด เกิดการแข่งขัน และหากกลุ่มใดไม่มีความเข้มแข็ง ทำให้ต้องเลิกกลุ่มไป ดังนั้นในปัจจุบัน

เมื่อมีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มอาชีพแล้ว ก็จะต้องมีการส่งเสริมด้านการตลาด และการบริหารจัดการควบคู่กันไป เพื่อให้กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอเหล่านั้นได้สามารถดำเนินธุรกิจได้ต่อไป

ในการศึกษาคั้งนี้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาโครงสร้างการจัดองค์กร การผลิต การตลาด และการเงิน ของกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอมือภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับการจัดระดับผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว และ กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอมือที่ยังไม่ได้รับการจัดสรรดาวแต่ได้รับการขึ้นทะเบียน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการ ตลอดจนหาแนวทางและวางแผนเพื่อส่งเสริมให้กลุ่มทอผ้า สามารถปรับตัวไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้มากขึ้น และมีศักยภาพในระยะยาว เพื่อส่งผลในโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอมือภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดอุตรดิตถ์
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอมือภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดอุตรดิตถ์

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงโครงสร้างการจัดองค์กร การผลิต การตลาด และการเงิน ของกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดอุตรดิตถ์
2. ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอ ภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดอุตรดิตถ์

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษากลุ่มผู้ผลิตผ้าทอที่ได้รับการจัดสรร ระดับ 5 ดาว จำนวน 1 กลุ่ม คือ กลุ่มผ้าทอบ้านคุ้ม และกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอที่ไม่ได้รับการจัดสรรระดับดาวแต่ได้รับการขึ้นทะเบียน จำนวน 1 กลุ่ม คือ กลุ่มอาชีพทอผ้าตำบลฝายหลวง โดยกลุ่มผู้ผลิตที่ทำการศึกษานี้เป็นกลุ่มผู้ผลิตในอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

1.5 นิยามศัพท์

ผ้าทอ หมายถึง ผ้าที่เกิดจากระบวนการทอด้วยมือ (Hand looms) โดยมีเส้นยืน (warp yarn) และเส้นพุ่ง (filling or weft yarn) ที่ทอขัดในแนวตั้งฉากกัน และจุดที่เส้นทั้งสองสอดประสานกัน (interlacing) จะเป็นจุดที่เส้นด้ายเปลี่ยนตำแหน่งจากด้านหนึ่งของผ้าไปด้านตรงข้าม

หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง หนึ่งตำบลมีหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ หนึ่งตำบลมีหนึ่งผลิตภัณฑ์เด่น หรือ หนึ่งตำบลมีหนึ่งประเพณี วัฒนธรรมล้ำลึก หรือ หนึ่งตำบลมีหนึ่งกีฬาเลิศ หรือหนึ่งตำบล มีหนึ่งแหล่งท่องเที่ยวเด่น หรือหนึ่งตำบล มีหนึ่งบทกวี แสดงดนตรี บทเพลง เป็นต้น ดังนั้นหนึ่งตำบลมีได้หลายผลิตภัณฑ์แต่อย่างน้อยมีหนึ่งผลิตภัณฑ์เด่นเป็นผลิตภัณฑ์หลัก และหนึ่งผลิตภัณฑ์หลักอาจผลิตโดยเครือข่ายของหลายหมู่บ้านขึ้นอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นและขบวนการทั้งสิ้นที่สร้างขึ้น

กลุ่มผู้ผลิตชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่รวมกลุ่มกันทั้งที่จดทะเบียนอย่างเป็นทางการและ ไม่มีการจดทะเบียน ได้แก่ กลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ โดยที่สมาชิกในกลุ่มมีการร่วมกันผลิต บริหารจัดการ และรับผลประโยชน์

ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถที่มีเกี่ยวข้องกับการจัดองค์กร การผลิต การตลาด และการเงิน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved